

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díjaszáz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-knál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodái érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utcza, 1078. sz. a. intézendők.

A mozgató eszmék a keresztyénségben.

(Vége.)

Ime t. olvasó, ez a kép. Igyekeztem ebben a keresztyénségnek főhitezméjét, úgy, mint az kétségen kívül a szent irás egész oeconomiajának alaptervét, és mozgató gondolatát képezi, és mint azt a keresztyénség tanrendszereben kifejtteni igyekezett, minden vonásaiban hiven visszaadni, és nézleti közelségbe hozni. Tudom, hogy ez csak kép, csak mintegy tört tükör, melynek darabjai a keresztyénséget egész teljében és eszme gazdagságában vissza nem adják. Hanem hisz Jézus is képekkel élt, és „részszerint való tudományunk“, emberi véges felfogásunk az isteni dolgokban csak ily „homályos tükör által lát.“ Az Isten az embert az ő képére teremtette, és mikor az ember szellemiségének, és erkölcsi természetének önkifejtése útján idegen tartományba, a természetiség és az állatiság határába jutott volna, és szellemisége elbukott; az Isten teremtői szeretetében, és öneszméje bukásán való busulásában indult meg az ellenhatás teremtői célja megmentésére. És viszont — az emberben az Isten ezen szeretetének hit-eszméi felismerésében megdobbant örök lényisége, istenfiusága, szellemi-erkölcsi teremtettsége. Ez ama képnek, száraz philosophiai gondolata. De azon gyarló képben is együtt mily mélység és magasság! Együtt megszégyenülés és felmagasztalás, együtt kárhoztatás és kegyelem, együtt bűn és üdv, együtt megdöbbenés és odaadás. Az emberi kebelnek minden erkölcsi erői, és érdekei vernek és dobognak abban. Ez együtt a vallás és a humanismus. „Mi szeressük őt, mert ő először szeretett minket.“ „Ugy szereté Isten a világot, hogy az ő egyetlenegy szülött fiát adná, hogy minden, valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök életet vegyen“ (Ján. III. 16.). Mert megjelent az Istennek ama üdvözítő kegyelme minden embereknek, mely minket tanít, hogy megtagadván a hitetlenséget, és e világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk e jelenvaló világon (Tit. II. 11. 12.). Ez az evangelium ügyrendje — együtt hit és morál. A szellemi életnek mily eleven pezsgése, az ethikai erőknél mily egymásra

csattanó hatalma van e hitrendszerben! Mily egészen más ez, mint a modern naturalismusknak, vagy deismusknak ama holdvilágu halvány hitrendszere, melyben a vallás csak fogalom — reálitás nélkül, a hit — tűz melegség nélkül, melyben az Isten csak a természeti erőknél megkötött, vagy — a képzelet határain túl szürke távolságban létező abstractság — személyes akarat, és cselekvés nélkül; melyben a morál csak jó cselekvés, erkölcsi rugók, a bűn csak világilag rossz, erkölcsi mélység és alapgondolat nélkül. — Valóban egy naprendszer — nap nélkül; egy organismus, melynek szivere nem ver, gőzmozdony — gőz nélkül.

És a modern irány ezen képtelen elméletét úgy szereti bemutatni, mint a mely az ész alapján, és a mai tudomány színvonalán áll. Szeretném tudni, mennyi benne az észszerűség, és mi az a sokat hangoztatott tudomány? Az ő rendszere szerinti erkölcsi motivumokkal, és mozgató erőknél miképp fejt meg ok szerűleg és tudományosan a tagadhatatlanul létezőt — a keresztyénséget világtörténeti momentumában? Mert alig képzelhető az emberi fejlődés, és a történet törvényeinek felismerésében nagyobb járatlanság, és felületesebb felfogás, mint mely a keresztyénséget csupán Jézus tudománya akár hit, akár erkölcs tudománya tananyagának hatásából megmagyarázhatónak véli. Jézus — tudjuk — sem hit-, sem erkölcstani systemát nem állított fel. Csak a tudósok szokták így az ő gondolataikat systemákba önteni, rendszerbe hozni, könyvekbe írni, töröltni, javítgatni, és a kezük alatt megalakult kész igazságokat terjeszteni. Mi aztán megérthetjük, felfoghatjuk, megtanulhatjuk, utána mondhatjuk, és terjeszthetjük, de szivünkben, erkölcsi világunk benső életében egyetlen egy eset sem dobbant meg. Az Evangelium nem ily könyv. Ez minden ízében életfolyam, akaratkifejtés, történet és cselekvés, melylyel Isten az ember ethikai természetének, és szellemiségének kifejtését czélozza; üdvtörténet ez, mely a Jézus Krisztus istenfiuságában, szenvedésében, halálában és feltámadásában culminál.

És ha most teszem fel a kérdést, hogy a keresztyénség miben találta világra ható elvét, mozgató eszméjét, a

felelet ez: a keresztyénség Isten szívében megindult forradalom az embernek, mint ethikai lénynek megmentésére, a minek hitesei felismerésétől megdobbant az ember egész erkölcsi világa, és melynek vibratiói, és életmozganatai — mint a valódi humanismus életfeleme — érezhetők a keresztyén művelődésben. Haggeus II. 6 — 10. „Mert azt mondja a seregeknek ura: még egy kevés idő vagy, és én megindítom az eget és a földet, a tengert és a szárazt. És megindítok minden népeket, és eljő minden népeknek kivánságuk, és bétöltöm e házat dicsőséggel; és nagyobb lesznek ennek a második háznak dicsősége, hogysen az első háznak dicsősége.“ Ez a keresztyén világmozgalom próféta kijelentése. A christianismus a kegyelem és megváltás hiteseiméből indult ki, és mivel ebben vernek, és dobognak az ember szellemiségének és ethikai természetének minden vitális kérdései, és életérdekei; ez marad örökké saját életelve, és mozgató ereje. Ezt mondja — nemcsak a hit, ezt vallja maga a jól felfogott tudomány által „fegyelmzett okosság“ is.

Most már — miután feltett kérdésünkre legjobb tehetségem szerint megfelelni igyekeztem, engedje meg a tisztelt olvasó, hogy az elméleti világból a mi földünkre, protestáns egyházunknak, és lelkészi hivatalunknak realis viszonyai; és napirenden levő kérdéseikhez visszatérve, ama elvi igazságból, melyre jelen tanulmányom folyamán eljutottam, némely időszerű gyakorlati igazságot is elmondhassak. Nevezetesen:

Hogy azon egyház közelíti meg leginkább a keresztyénség eszményét, mely a keresztyén vallás ezen fő hiteseimét nemcsak hogy tanában, isteni tiszteletében, cultusában a leghivebben kifejezi, hanem az embernek a kegyelem és a megváltás hiteseimében fekvő istenhezi viszonyát a lehető legélénkebb, és legközvetlenebb fluiditásban tartja. Tévedés tehát a modern liberalismus által elfogadott, és széltere hirdetett azon tan, hogy a protestántizmusnak végeredményileg oda kell hatnia, hogy a keresztyénség ezen általam vitatott alap gondolatát — melyben sarkallik egész dogma rendszere — mint avult lomot, mint holt anyagot, vagy mint akadékoskodó terhet az egyházból kivesse. Sőt inkább — a protestántizmus volt az — úgy lutheri mint kálvin-féle áramlatában, mely a keresztyénségnek a catholicismus által — mint a közbe-tolt egyházi intézmény által megzavart, és stagnálásba hozott ezen életerében a természetes és eleven nedvkeringést ismét megpezdítette, és mozgásba hozta, és a mely a lelki ismeretet ismét az Isten közvetlen befolyása alá helyezte. Ebben, és nem a liberalismussal való kibékítésben fekszik a protestántizmusnak történeti igazsága és je-

lentősége. Az Istennek az istenemberben hozzánk való megengesztelt, megváltó, lebecsátkozó kegyelme. — Ez a protestántizmusnak mozgató életelve, mely épen nem katholicus dogmaszerűség, hit „törvény“, új „iga“, hanem oly erkölcsi életelv, mely nélkül a protestantismus a catholicismus lejtőjére jut, és melyet életerének elmetszése, és keresztyén jellegének elvesztése nélkül soha fel nem adhat.

És — ebből folyólag másik észrevételem, hogy az Evangelium ezen vitatott hiteseiméje szerint még mindig elég termő és gyümölcsöző erővel bír. Váltig vitatja a modern rationalismus, hogy a keresztyénség, különösen a mi prot. egyszerű istenitizmetünk, és lelkészi hivatalunk ható eszközeivel elvesztette hatalmát, és hogy nem bír többé az erkölcsöket, a sziveket, és a társadalmi életet kormányzó eszmékkel. És — a mi sokkal nagyobb baj, azoknak, kik az evangéliumról ezen erkölcsi tönköt kikiáltották, ezt oly sokan elhitték. — Magyarhoni ev. egyházunkban megdöbbentően nagy azoknak száma, kik kétségbe estek az evangéliumnak megtartó isteni ereje felől. Hisz mi egyébből tudnánk megmagyarázni azt, hogy társulat alakult nagy számban, theologiai tanárokkal, és lelkészekkel élén, mely arra vállalkozott, hogy a keresztyénség hitrendszeréből a mozgató eszmét — a szívet, mely majd két ezredév művelődését impulsálta — kivesse, és helyébe az emberi okosság, és a „modern tudomány“ által mondva csinált új erkölcsi rugókat illeszzen. Eleget fárasztotta magát ebben a prot. egylet. Hanem hát — hova lett? Az embernek ezer ily törekeny theoriái, mint a pantheismus, naturalismus, materialismus, a régi és modern rationalismus, egymásután elkoptak, és lejárvák magukat, és összetöredezve, mint „pozdorja“ hevernek a történet lomtárában; hanem a keresztyénség hiteseiméje megtartotta és megtartja életrealitását, és termő erejét. Az evangelium örök, mint örök az embernek ethikai természete, melynek minden életgyökerei abba fogódnak. — Ha nem terem, a hiba nem az evangéliumban van, hanem abban, hogy nem a kifejlésének szükséges körülményekbe jutott, és nem a kellő talajba, és életnedvekbe helyezettett. Elég — ha a keresztyénség életrealitása és korszerűsége örvendetes bizonyosságául azon prot. országokra hivatkozom, melyekben a katholicus világnézet túlnyomó befolyásolásával a talajt ki nem meritette, és a hol a protestántizmusnak saját hiteseiméje még meggyengítetlenül pezseg, gyümölcsöz, és a társadalmat kormányzólag befolyásolja. Ha nálunk — hazai ev. egyházunkban oly kevéssé termékeny, ez onnan van, mivel a mag nem a kellő életnedvekbe, nem a keresztyénség éltető erejébe helyezettetik. A dogma, vagy morál, mint tananyag, mint hit- és élettörvény nem bír életre pezsdítő erkölcsi erővel. Hanem — hadd legyen a vallás az Isten hozzánk való szeretetének, a Krisztus meg-

váltó, értünk szenvedő, keresztet hordozó, a mi bűnünk terhét viselő és magát feláldozó kegyelmének édes nedvébe mártva! A szószéken, mint a gyakorlati lelkészetben, prédikálásunkban, pásztorokodásunkban, és lelki gondozásunkban hadd dobogjon ott valami azon szeretetből, mely népünk baján, annak tudatlanságán, bűnein és romlásán sirni tud, mely nem az övét, hanem őtet keresi; hadd hordozzunk mi valamit abból a keresztből, melyet Krisztus hordott az emberiségért, hadd kóstoljunk mi valamit abból a keserű pohárból, mit a szenvedő emberiségért ivott. A szószéken mint a betegágyánál, a börtönben, a közélet útain intézetünkben, tanításunkban hadd álljon mi mögöttünk az az Isten — ki őt úgy szereté, és hadd beszéljen mi általunk az Isten fia, ki érte szenvedett és meghalt. Ez a szeretet meggyőzi a világot. Wimmer írja egyik barátjához intézett kéznél levő levelében: „a ti rationalismustok eszméiért senki sem megy a tengeren túl, az őserdők lakóihoz, hogy azokért magát feláldozza; hanem igenis — az Istenért, ki azt akarja, hogy ők megtartassanak, és Krisztusért, ki értük meghalt.“ És a nagy Ahlfeld mondatja valahol egyik beszédében a hallgató által hozzánk lelkészekhez ily formán: „ti örökké csak kértek, követeltek, parancsoltok, és zakatoltok rajtunk, hogy ezt tegyünk, azt kövessük; a djatok is már egyszer valamit. Adjuk neki az Istennek Krisztusban való szeretetét. Ha ezt hit által megragadta — ez elég.“

De bevégzem tisztelt olvasó amugy is már hosszúra nyúlt értekezésemet. A mivel a spártai nő bocsátotta el fiát — ennek paizsára mutatva — a harcza, azzal bocsát el minket is a prot. egyház főhitelvére mutatva: ezzel győzők, vagy ezen esem el!

Ritter István.

KÖNYVISMERTETÉS.

Actes du congrès sur l'observation du dimanche, tenu à Genève du 28 Septembre au 1 Octobre 1876.

A vasárnap megszentelési társulatok alakulására az 1861-ben Genfben tartott alliance evangelique értekezletén a vasárnap megszentelése fölött tartott beszéde által Godet tanár adott alkalmat. — Azon időtől fogva a vasárnap megszentelésének ügye erősen foglalkoztatja Európa és Amerika műveltebb népeit. Társulatok alakultak mindenütt annak előmozdítására — kivéve Magyarországot. — Legtevékenyebb részt vettek ez ügyben a schweiziek, hol nemcsak cantoni társulatok alakultak a vasárnap megszentelésére, hanem Genfben schweizi központi társulat is alakult Lombard Sándor bankár elnöklete alatt. Ez a schweizi központi társulat jutalmak kitűzése által, egy egész irodalmat alkotott ez ügyben. Midőn pedig az ügyek már jól előhaladottak lenni látszottak, 1876-ik évi szept. 28-ra a művelt világ országaiból congressust hitt össze Genfben. — A fent jelzett könyv ezen congressus munkálkodásait írja le, s e congressusi munkálatnak telhetőleg hű képét adni igyekszem e könyv ismertetése által.

Szept. 28. d. e. a congressusnak mintegy bevezetésére, tájékoztatására Coulin lelkész értekezett. Ezen beszéd, szerintem minden beszédeknek fénypontja, melyek tartatának. A beszéd érvelései erősek, meggyőzők. Kifejti, hogy Isten törvénye s rendelkezései szerint nemcsak a munka, de a nyugalom is kötelessége az embernek. Coulin ezen beszédével, s az azt megelőző imával s énekléssel, s az azt bezáró énekléssel telt el. Mert egyszer s mindenkorra megjegyzem, hogy minden összejövetel ima s énekléssel kezdődött, s énekléssel záratott be.

Aznap délután a congressus ismét összegyűlt. E gyűlést az elnök Lombard ur nyitá meg a congressus feladatát fejtegetvén. Ajánlotta, hogy a congressus jelentse ki, miként a vasárnapot tartja a legcélszerűbb nyugalmi napnak és hogy vegye tárgyalás alá, miképen vélné megoldhatónak az égető vasuti kérdést, hol oly sok számtalan ezer emberek vannak megfosztva a vasárnapi nyugalomtól, és lelki üdüléstől. Fölvívá továbbá a congressust, hogy gondolkozzék s adjon véleményt, hogy mikor s mimódon tartaná legcélszerűbbnek a munkások kiűzését, hogy az vasárnapra ne essék, és mind a munkaadókat, mind a munkásokat, mindazokat, kiktől a munkások a heti élelmet bevásárolják, el ne fogja a vasárnapi nyugalomtól és szellemi épüléstől?

De mielőtt a congressus feladása megoldásához fogott, a congressus tagjai mutaták be magukat, s mondák el küldőik üdvözlését.

Bemutatók magukat s üdvözölték a congressust a német császár 2 küldötte, illetőleg megbízottja, egyik világi, másik egyházi személy, — a württembergi király és bádeni nagyherceg megbízottai. Továbbá a schweizi, francia, skót, angol, észak és délnémet, hollandi, ausztriai, norvégiai, olasz, északamerikai vasárnap megszentelési társulatok, s több vasuti vállalatok küldöttei, s előadók, miként áll a vasárnap megszentelési ügy az ő hazájukban, s mit tettek s tesznek a vasárnap megszentelési társulatok ügyük előmozdítására.

A röpirat ezen czim alatt a „vasárnap és a munkás osztályok, — a napokban megjelen, és mint tudomásomra van, a schweizi viszonyokat ismertetni fogja: ennél fogva a schweizi társulatok küldötteinek előadását mellőzni fogom idő- és térkímélés szempontjából. Kezdem a skót, angol s amerikai vasárnap ügyek rajzolásával: mert ha bár azokat az illető küldöttek nem tartják is kielégítőnek, de azok mégis oly fénypontok a vasárnap megszentelés elpusztult mezején, mely az európai continensnek példányul szolgál, még sok időkre.

Angol és Skótszágban a nép úgy nézi a vasárnapot mint nyugalom és Isten imádás napját, melyen minden munkának, kereskedésnek, mulatozásnak meg kell szünni. A törvényhozás termei zárvák. Az igazságszolgáltató törvényszékek nyugosznak. Polgári ügyekben senki vasárnapon nem idéztethetik. Kereskedelmi szerződések nem köttethetnek. A nyilvános mulatságok törvény által tiltvák. Semmiféle előadások, tárlatok, intézetek, melyekbe belépti díjat kell fizetni, nem tartathatnak, vagy ki nem nyitathatnak. Sőt a kocsik forgalma is 4-edrésnyi mint köznapon, a vaspályák közlekedése még 4-edrésznél is kevesebb, a korcsmák Angliában s Irlandban a vasárnap 17 óráján zárvák, Skóthonban egész vasárnapon. Postai kiadások Londonban s nagyobb városokban vasárnap nincsenek.

Különben ott is vannak emberek, kiket a pénz szerelme a vasárnap megrontására ösztönöz, s ebben a régi törvények által megállapított, de a mai viszonyokhoz képest igen csekély pénz-

bírság, s a bíróságok hibás lágysága elősegíti őket. De a vasárnap ünnepi csendét Nagybritanniában a r. kath. és zsidó vallásuk szokták leginkább megháborítani, kik többnyire idegen országok jövényei.

A vasárnapi nyugalom s istenimádást zavaró helytelenségek eltávolítására Nagy-Britanniában 10, u. m. Angliában 8, Skóthóban 2 vasárnap megszentelését előmozdító társulat létezik. — A vasárnapi nyugalom érdekében fennálló törvényeknek, szokásoknak, és társulatoknak azon áldott hatása van, hogy a vasárnap nemcsak polgárilag, hanem vallásos szempontból is megtartatik, a templomok telvék, kivált az esteli isteniszteletek nagyon gyakorolják. Általános a vélemény Angliában, hogy ha egyszer a vasárnap mulatsági napul használnánk, akkor csak egy kis lépés kell arra, hogy munkarajzul is használtassék.

Az amerikai küldött, az ottani vasárnapi viszonyokat így adja elő. A vasárnapi ügy Amerikában nem az államok szövetségének, hanem az egyes államoknak jogkörébe tartozik: de azért a congressus vasárnap nem ülés, a szövetségi törvényesékek és miniszteri hivatalok zárva, a postai munkák a legkisebb mértékre leszállítják, és mind a hadsereg, mind a tengerészet részére a vasárnapi nyugalom biztosított. Az egyes államok törvényei elég kielégítők e tekintetben, kivéve Lonitiare államát, mely francziák által lón telepítve, s az angolszász szokások és gondolkozásmód még nem eléggé hatották által. — Különben az egyes államok törvényhozásai, törvényesékei szünetelnek, csak a közrendőri hivatalok működnek egy pár óráig, pörbe fogni vasárnap, senkit sem lehet. — Majd minden államban a munka és kereskedés vasárnapon, törvény által tiltatik, a vasárnap készült szerződések semmiesek, a mulatságok vagy egészen eltiltvák, vagy a legkisebb mértékre szorítják. — A vasárnapi nyugalom s megszentelés legfőbb akadálya azáltal van elhárítva, hogy a szeszes italok árulása e napon eltiltatott, sőt a szállodák utas vendégei részére is nagyon megszorított, a korcsmárosok minden zajgása ellenére. — Mint másutt, úgy Amerikában is nem hiányoznak emberek, kik szeretnék a vasárnapot mulató nappá tenni: de ezen törekvések a nép kegyeletén a vasárnap iránt rendszeren hajótörést szenvednek. Annyira őrzik az amerikaiak a vasárnapi nyugalmat s isteniszteletet, hogy a függetlenségi nyilatkozat évi ünnepét is, ha az vasárnapra esnék, törvény által, más, következő napra tették át. — A törvények és szokások ezen hatása következtében a vasárnapi vallásos élet, élénk, eleven.

Az egyesült államokban 3 állandó társaság létezik a vasárnap megszentelése ügyében. New Yorkban, Philadelphiában, és Baltimore-ban. Vannak több társaságok is, de azok időhöz s helyhez kötve, t. i. bizonyos helytelenségek megszüntetése érdekében alakulnak, és célú érven feloszolnak. — Az állandó társaságok közül a new-yorki minden vallásfelekezet 20 világi tagjából alakult, s élénk tevékenységet fejt ki, a vasárnapi törvények megtartása ügyében. Ezek is mint az angol társulatok, röpiratok, hirlapi cikkek, társadalmi és családi befolyás által igyekeznek céljukat, a vasárnap megszentelését előmozdítani. Hatásuk következtében az utazók száma a vasutakon, vasárnapokon nagyon csökken. E fogyatkozást helyre hozandók, a vasúti társaságok annál erősebben üzik az áru szállítást vasárnapon. Ennek folytán tömérdek ember, mint vasúti hivatalnok és szolgál meg van fosztva vasárnapjától. Nagyon nehéz e tekintetben a javítás eszközlése. — Amerikában a vasutak nem az államéi, hanem társaságok tulajdona, s a társaságoknak a példa-

beszéd szerint nincs lelkiismerete. De az is egy külön sajátsága az amerikai vasutaknak, hogy sok azok közül igen hosszú, 1000 mérföldes, és több napok kellene azoknak megfutásához. Ha már a pályafutás közben előjön a vasárnap: igen kényes dolog volna akár az utasra, akár az áru szállítóra a vasárnapi megállapodás. De azért a vasárnapi társaságok nem nyugosznak, föl-hívják a vasúti társaságokat, hogy bizottságokat nevezzenek ki, kik a vasárnapi utak megkevesbitésére, s a forgalmi személyzet vasárnapi nyugalmanak, legalább részben, biztosítására terveket dolgozzanak, sőt maguk is e tárgyat élénken és szorgalommal vizsgálják, s remény van, hogy nem hiában fáradoznak.

A hollandi képviselő Bylandt gróf vasárnapügyi előterjesztésének ez a foglalatja. A régi mély vallásos érzelem, mely a vasárnapot kegyelettel halmozá el, s melynek köszönhető létét és felvirágzását Hollandia, a mult század végén történt franczia elfoglalás óta nagyon ellanyhult. De az orániai háznak 1814 ben lett visszahelyezése e sebet meggyógyítani törekvők. A polgári törvények eléggé védelmük alá veszik a vasárnapot. Minden közigazgatási és bírói hivatalok zárva. A tőzsde nem nyitattik ki, áruk nem szállítanak, a postai szolgálat meg van szorítva. De nagy városokban a boltok csak a vasárnap egy részében vannak zárva. A kereskedők azt állítják, hogy forgalmuk a vasárnapon legerősebb. — Tiltják a törvények a nyilvános helyeken való munkát, színházak csak külön engedéllyel nyitathatnak ki vasárnapon: de fájdalom ez az engedély rendszeren megadatik. Halászat, vadászat vasárnapon nem engedtetik meg. De mivel a törvény teljes vallásos szabadságot biztosít, és nem kötelezi az embert, hogy idegen egyház ünnepét megtartsa: ennél fogva a zsidókat nem érdekelvén a vasárnap kötelme, ők azt nem is tartják meg, s ez mételeyző hatással van a többi hollandiakra is. Némi rossz hatással vannak a rom. katolikusok is, a menyiben ők ugyan a vasárnapi isteniszteletüket szorgalmasan gyakorolják, de a hátra lévő részét a napnak örömezt mulatságokra fordítják.

A vasárnap szent nyugalmanak fentartására, s az elveszett tér visszafoglalására alakult egy társaság rom. katolikusokból és protestánsokból 1869-ben. Hirlapi cikkek, értekezések, röpiratok által működik e társulat. Ügye előmozdítására fordul a kormányhoz, vasutak igazgatóságaihoz. Mert Hollandiában is mint mindenütt, a vasutak, távirdák, posta, érczkohók, üveg-huták a legnagyobb ellenségei a vasárnapnak. A nagy kohók és huták birtokosai azt állítják, hogy nagy kár nélkül a vasárnapi munkát nem szüntethetik meg. Pedig Angliában több kohók és huták birtokosai megmutatták, hogy vasárnap alig egy-két ember korlátolt szolgálata, kik a tüzet fenntartják. De a hollandi társulat a vasárnap megszentelése ügyében, nem csügged, küzd, fárad, megteszi kötelességét.

Fájdalmasan kell nélkülözni a hollandi képviselő előadásából a korcsmák, és szeszes ital-mérések bezárását vasárnapon. — E hallgatás alkalmasint azt jelenti, hogy nyitva állnak azok vasárnapon, mint nálunk. — A nélkül pedig, — véleményem szerint — elkezdni is a vasárnap-megszentelési ügyet, igen nehéz feladat.

(Folyt. követc.)

M. S.

B E L F Ö L D.

A sáros-zempléni ág. hitv. esperesség közgyűlése.

A f. é. július 17-én tartott Eperjesen a sáros-zempléni ág. hitv. esperesség évi gyűlése.

Mindenekelőtt az ujonnan választott esperességi felügyelő Jelenyik Almási István megeskettett a hitvallásra, a mely esküt ő Nagysága tisztán, és mint látszott, meghatóan utána mondott. Ezen esküforma ugyanaz, mely a kerületé (districtus), csak hogy a „kerület“ helyébe „esperesség“ mondatott. Ez esküforma erősen is lekötelezi a hitvallásra, úgy hogy a szavát tartó férfi oly könnyen a modernismusra le nem sikamlik. Csak az különös benne, hogy végén a monotheistikus Istent segítségül hívja az esküforma, mintha az unitáriusoktól, vagy tán a zsidóktól s törököktől félne, holott mind a két, ág. és h. hitvalláson levő evangyéliomiak, mely nélkül semmi logika, igen is hiszik a teljes sz. háromságot, ebben is különbözvén minden más felekezetektől (sektáktól).

Mindjárt ez után (mert az évi értesítést előadta volt a főesperes még a felügyelőnek eljötté előtt) kérdezte egy elérde-mült (emeritus) főesperes, és több lelkész is: kinek kell fizetni a 12 frtot az országos tanítói díjalapra, a törvény követelén ezt az iskolák fentartóitól, de se községek, se egyházak (kivált a sok filia) nem akarják, vagy nem is bírják fizetni; válaszul vet-ték, hogy engedjék ezt tenni az állami hatóságoknak, és ha magokat megsértetteknek gondolnák, ezt terjesszék az esperes-ség eleibe, a mely azután kimondja a maga véleményét. És mid-őn némelyek felszólaltak, hogy hiszen magok a jegyzők sem, ha kérik is, hajtják be azt, felelve volt, hogy ez az állami ható-ságoknak a dolguk!

Szóba jöttek a helybeli iskolaszékek is, a mikor egyik dé-kán (körlelkész) felolvasta az „Ev. prot. Lap“ 28-ik számából: „A felekezeti iskolaszékeket több reform. egyház akként alakította meg, hogy a presbyterium s annak elnökei a gyülekezet által egyszersmind iskolaszékeknek is nyilvánítottak. Nézetünk szerint kisebb egyházakban másként nem is lehet!“ ez jóváhagyatott, hogy a presbyterium mellett, kivált a presby-teriumnak az iskolaügyhöz értő és érte buzgó tagjai felügyeljenek az iskolára. Némelyek neheztelésére, hogy az állami felügye-lők nem látogatják a népiskolákat, az mondatott, hogy jól van, ha jönnek látogatni, de arra provokálni őket általában az állami hatóságokkal való levelezést kezdeményezni nem kell. Az egyik felszólalt, hogy a nem rendes kath. iskolákkal is meg vannak elégedve, nálunk pedig a rendesekkel sem.

A legérdekesb referáda volt az u. n. felülvizsgálati bizottmány kritikája, a mely, minden egyes egyházak er-kölcsi állapotának rövid vázlatát közölte. Az ily bírálatok leg-jobban hatnának az iskola és egyház javítása körül, ha egy er-kölcsi testület mond meg neki igazságot, a melyet tán a lelkész nem mert volna megmondani. Csak az kár, hogy az esperesség valamennyi egyházának az ily rajza minden egyháznak meg nem küldetik, hogy az egyik egyház így magát mintegy a másikban látna.

Azon pont ellen, hogy ezen esperesség népiskolaiba a sá-rosi vagyis szovják szójárásra lefordított (kormány) könyvek behozattak (kivéve a vallásosokat, a melyek ezentúl is mint ed-dig cseh-szlávul maradnak), senki sem protestált, habár máskép gondolkozott volna is, midőn az elnökség semmi esetre sem mu-

tatkozott pártolni a más egyházmegyébéli szláv könyveknek az idevaló iskolábai behozatalát. Különböztetve erről még szó leend a kerületi gyűlésen is. Valamint pedig más kerületeknek, úgy a tiszainak is különféle szükségességi s körülményű esperességei vannak; másfélék a gömöri s kishontinak, másfélék a szepességieknek, és ismét másfélék a sáros-zempléniak, másfélék a hegyaljaiak a szükségességei.

A mi az eperjesi jogakadémiának visszaállítását illeti, az esperesség ugyan főleg a theológiát és a tanítóképezdét pártolja, de szeretné azt is, ha a jogakadémia is visszaállíttatnék, azon-ban az oda vezető eszközökhöz látni csak akkor fog, miután a kerület ez ügynek új lendületet ad; az e végett alakult bizott-ság már most Eperjesen működik is.

A nyugdíj-intézet e kerületben közös a tanítók, tanárok-kal és lelkészekkel, és több betéti osztályokra van elosztva, a melyek valamelyikébe belépni, minden az említett hivatalnokok közül. Hiványilag le van kötve; de ha valaki a hivatalnokok kö-zül, vén korában megházasodik, kénytelen a maga személyeért lekötött betéten kívül, — fiatal feleségeért, és netaláni gyermekeiért az egy egész évi állomási jövedelmének az árát betenni. Az alapszabályoknak kivált e két pontját szeretnék megváltoztatni. Némelyek mondták, hogy a vén korban való házasodókra nézve nem kell megváltoztatni, mert így visszaélés történnék; mások meg azt mondták, hogy: „abusus non tollit usum!“ és hogy az idősbeknek sem kell megnehezíteni a házas-ságba való lépést.

A mi még a gyűlésen, az egyházat érdeklő dolgokat illető-leg tárgyalatott, erről majd egy későbbi cikkemben fogok szólani, most csakis az iskolai ügyeket akartam e néhány sor-ban érinteni.

Vértes.

K Ü L F Ö L D.

Az összpresbyterián zsinat.

Reggeli ülés. Julius 6.

Elnök: Dr. France a skót egyesült presbyterián egyház jelenlegi moderátora helyett Dr. Harper ugyanazon egyház Edin-burghban levő kollégiomának igazgatója.

Tárgy: missiói kötelezettségek.

A szokott buzgalmi szertartás (énekés és imádkozás), az előző nap jegyzőkönyvének s egyszersmind most a tagok név-sorának felolvasása után, a zsinat egy fontos ügyet, a jövő ta-lálkozás helyének megállapítását, végzé el, mielőtt a napi rendre tüzött kérdés tárgyalása szóba került volna.

Dr. Calderwood, edinburghi egyetemi tanár, mint a zsi-nati ügyek bizottságának társelnöke (annak másik elnöke Dr. Prime, New-Yorkból lévén), jelenti, hogy a philadelphiai kép-viselő lelkészek egy meghívást nyújtottak be a bizottsághoz, kérvén a zsinatot, hogy jövő találkozásihelyéül Philadelpiát válassza.

Dr. Blaikie a meghívás elfogadását igen finom előzékeny-séggel indítványozza s indítványát Dr. Tulloch igazgató St. And-rewsból hasonló fiuomsággal pártolja.

Dr. Beadle, Philadelpiából, bizonyítja, hogy az egyesült államok lelkészeinek érzelme egyhangulag óhajtja, hogy a jövő zsinat Philadelpiában tartassék. Ez óhajtásban a philadelphiai lelkészek specialis meghívásán kívül a polgárok is egyesülnek. Egyik oka kérésőknek, hogy a jövő zsinat Philadelpiában ta-

lálkozzék, az, hogy legujabban különösen okultak, hogy miként kell az idegenekkel elbánni. Ők a múlt évi világiállításakor 9 millió idegent láttak el városukban; de mióta Edinburghba jöttek, úgy találják, hogy eddigi tapasztalatuk nagyon tökéletlen volt és a dolog felől oly leczkében részesültek, melyből folyólag azon vágygal mennek vissza hazájukba, hogy megpróbálják valamiképen viszonzni azon szivességet, melylyel Edinburghban találkoztak. Ők tehát remélik, hogy a zsinat elmegy hozzájuk s alkalmat ad Philadelphia népének, hogy kimutassa, hogy mit tud tenni látogatóiért.

Dr. Blackwood, Philadelphiából, szintén hangsúlyozza, hogy ott lelkészek és világiak egyenlő értelemben vannak a kérdés felől.

Dr. M'Cosh, Princetontól, megjegyzi, hogy mikor az egyetemes zsinat tartásának terve elfogadtatott, el lön ismerve, hogy az első találkozásnak a presbyterianismus fővárosában, Edinburghban kell megtörténnie, és a másodiknak Amerikában, de nem állapított meg, hogy New-Yorkban-e, vagy Philadelphiában. Azonban tegnap egy barátságos összejövetelen a new-yorki barátok engedtek és pedig igen udvariasan a philadelphiaiaknak. Ő hiszi, hogy erről meg fognak emlékezni jövőben, midőn New-York elő fog lépni igényeivel. Örvend Philadelphia választatásán s reméli, hogy nemcsak képviselők jelennek meg nagy számmal Európából a jövő zsinatra, de valamint számos nők és férfiak jöttek át a képviselőkn kívül Amerikából ez alkalomra,*) úgy az európai barátok is élni fognak a jövő zsinat előnyeivel az amerikai kontinens meglátogatására.

Kintore gróf a maga, mint a zsinat véneinek egyike részéről, a legudvariasabb módon látja illőnek Philadelphia szívélyes meghívását elfogadni.

Dr. Knox, Belfastból, anélkül, hogy az indítványt ellenezné, emlékezteti a zsinatot, hogy Irhonnak, mely sok tekintetben anyja az amerikai presbyterián egyháznak, szintén vannak a zsinathoz igényei. A zsinat előbb akarja meglátogatni a leányt, mint az anyát. Ő teljesen beleegyezik ebbe s tudja, hogy ha van ország a világon, hol csaknem meg lesznek ölve a szivességgel, az nem más, mint az Egyesült-államok; de reméli, hogy a philadelphiai látogatás után a zsinat vissza fog jöni az ős hazába — Irhonba. Van nekik egy városuk, mely oly nagy, mint Edinburgh, és az erősen presbyterián s egyszersmind az ős ország emlékeiben vannak némi jogaik egy történelmi nép nevére.

Dr. Beadle, Philadelphiából, elmésen megjegyzi, hogy bármi legyen az ős hazában a gyakorlat, de náluk az a rendes szokás, hogy az emberek előbb a leányt nézik meg s azután látogatják meg az anyát. Természetes, hogy Dr. Beadle ötlete a nők karzatáról élénk derültséggel s általában az egész ház részéről zajos nevetéssel fogadtatott.

Egy másik irhoni képviselő pedig azt jegyzi meg, hogy mig ők szívesen meglátogatják előbb a leányt, egyszersmind remélik, hogy az anya meg fogja nyerni a vizonti látogatást.

Az indítvány végül az elnök által csinos alakba öntetik s a zsinat által egyhangulag elfogadtatik. A jövő zsinat tehát Philadelphiában, a „testvéri szeretet“ városában fog tartatni.

Szóba jövén a zsinat ideje, Dr. Schaff indítványára az 1880-ra tüzetik. Tétetett ugyan egy ajánlat, hogy miután az

*) Megjegyzendő, hogy valami 150—200-ra lehet tenni azon nők és férfiak számát, kik a zsinati tagokon kívül átjöttek az Oceánon az Egyesült államokból Edinburghba, hogy itt az első zsinat folyamán tanui lehessenek.

első zsinat az amerikai százados ünnepélyre való tekintettel egy évvel későbbre halasztatott, mint eredetileg tervezetett, a második két év múlva, azaz 1879-ben tartassék; azonban Dr. Schaff emlékeztetvén a zsinatot, hogy az Evangyéliomi Szövetség (Evangelical Alliance) ugyanazon évben fog Baselben ülésezni, amaz ajánlat visszavétetett.

Az amerikai testvérek ajánlatára megegyezés történt abban is, hogy a jövő zsinat ne a júliusi forró napokban, hanem szeptember vége felé tartassék, a bizottságnak hagyatván fenn az egyenes időpont meghatározása.

E ponton Dr. Harpertől az elnöki széklet Dr. Jeffrey Glasgowból veszi át.

Dr. Blaikie társjegyző (a zsinat másik jegyzője Dr. Matthews, New-Yorkból lévén) üdvözlő leveleket olvas fel Dr. Dornertől Berlinből; Lechler tanártól Lipsceből; Christlieb tanártól Bonnól; Ebrard tanártól Erlangenből; Cottlintól Genfből; Dr. Newenhaus szuperintendenstől Halléből; Dr. Herzogtól, a jól ismert „Encyclopaedia“ kiadójától; Riggenbach tanártól és több más kitűnő bázeli lelkészekről és világiaktól, Svájczból. Ezekre felelni a zsinati ügyek bizottságára bizatik.

Dr. Calderwood mondja, hogy a zsinati ügyek bizottsága ajánlja, hogy a zsinat viselt dolgai tétessenek közzé és hogy a bizottság ruháztassék fel az e végre szükségelt lépések megtevésével. Az ajánlat elfogadtatik.

Végre rájött a sor a tulajdonképi napirendre, s a tanácskozás nyitját egy levél felolvasása képezte, melyet Dr. Duff, a hittérítők tisztos fejedelme irt, ki súlyosb gyengélkedés következtében nem jelenhetett meg személyesen a zsinaton. E levél telve van a nagy hittérítő szokott elragadtatásával ama dicső ügy iránt, melynek ő hosszú életét szentelé s a gyűlésre mély és ünnepélyes benyomást gyakorolt. Dr. Duff a levél végén azon gyakorlati ajánlatot teszi, hogy a földet körülövező presbyterianismus uniója nagyszerű tényének hálás emlékére egy egyesült presbyterián missiói vállalat kezdeményeztessék a milanesiai szigetcsoport részére az Uj Hebridákon.

Dr. Marshall Lang, államegyházi lelkész Glasgowból, a legmélyebb tisztelettel szólván a szabadegyházi nagy hittérítő itánt, indítványozza, hogy Dr. Duff ajánlata adassék át a zsinati ügyek bizottságának megfontolás és jelentéstevés végett.

Dr. Thomson, edinburghi lelkész, pártolja az indítványt s ez egyhangulag elfogadtatik.

Dr. Jones, Walesből a treveccai kollégiomból, olvas először a „missiói kötelezettségekről.“ Ő mindjárt előre bocsátja, hogy az egyház létrehozásának egyedüli célja, jót tenni a világgal. Az ős egyház szervezete bizonyos értelemben missiói volt, s missiói kötelezettségeink a világ iránt az Idvezítő végső parancsán alapulnak. Azon parancs az egész egyházhhoz szólott mind az időknek végeig és az apostolok nem annyira az egyház hivatalviselőit képviselték akkor, mint inkább az egyházat egészen. Az egyház constitutióját illetőleg, hogy vajjon az presbyterián, episcopalis, vagy congregationalis volna, támadhat kétely és bizonytalanság; de annak missiói jellege felől kérdés sem lehet. Midőn az egyház megszűnnék olyan lenni, egyenesen léte volna kockán. A missió a keresztyénségnek legegyszerűbb ösztöne és lényegi tulajdonsága s a helyett, hogy annak felesleges ébersége, vagy szükségtelen disze volna, magánál annak természeténél fogva megkivántatik.

Dr. Murray Mitchell, a szabadegyház külföldi missióinak titkára, Edinburghból, egy értekezéssel lépven a fenforgó tárgy-

ról az ülés elé, mondja, hogy Isten országának terjesztése az egész világon arany fonalként húzódik végig már az ószövetség át, avagy oly világosságnak nevezhető az, mely már az édenben feltűnt és folyvást növekedő fényvel derengett, miglen a nagy evangyéliomi prófétában, a pogányok dicsőségében, egy ömlő folyamhoz hasonlóan látszott Isten egyházába áramlani. És midőn az ige testté lett, Ő csak Izrael háza elveszett juhához bocsáttatott ugyan, de csakhamar látható volt mélyen megindító jele annak, hogy mi lakozék az ő lelkében és szívében a pogány népek iránt. Vegyünk fel csak egy példát: „Más juhaim is vagynak nékem, melyek nem ez akolból valók; azokat is elő kell hoznom. És léssen egy akol — ez a kiváló szó: egy akol — és egy pásztor.“ Ez egy szóban „kell“ van az örök czél fenése az Isten trónján megállapítva. Itt van az isteni szeretet véghetetlen epedése az elvesző bűnösök után. Azután jött az utolsó kérés, a búcsúszó, az egyedüli parancs, mit, a mint ő véli, az Ur adott halottaiból való feltámadása után: „Elmenvén mind e széles világra, prédikáljátok az evangyéliomot minden teremtettt állatnak.“ Prédikáljátok azt a föld legszélsőbb határáig; mintha mondta volna: Bármi egyebet tesztek, tegyétek ezt; bármi egyebet elfeledtek, erősen kérlek, hogy ezt ne feledjétek el. Dr. Murray Mitchell tovább menve, felhívja a figyelmet azon tényre, hogy jelenleg a földgömb háromnegyede még sötétségben és durvaságban lakozik. Több pogány él jelenleg, mint élt az apostol napjaiban; mert a római birodalomnak az ő idejében alig volt 120 milliónyi népessége és az indiai birodalom most több, mint kétszerannyit számlál magában s Khina több mint 400 milliónyi népességgel bir. Így áll a dolog tizenhét századdal azon nagy megbízás után, mely az egyháznak adott az evangyéliom minden teremtettt állatnak való prédikálásában. Vannak emberek, kik azt mondják, hogy a pogány vallások fokként tökélyesbülnek, miként az iszapos folyamok fokként tisztulnak mentőkben. Ha ez igaz, akkor, ő teljesen rosszul olvasta a történelmet. Hasonlitsuk össze a pogány vallásokat, melyek most léteznek azokkal, melyek az apostol idejében léteztek. A hinduizmus, zoroasterizmus és buddhizmus nagy rendszere Indiában, a konfucianizmusé Khinában, a fetisimádásé, mely annyira kifejlett Áfrikában, a szellemi imádásé, mely csaknem általános vehető a tatárok vallásául, mindannyian nem mutatják semmi jelét a tökélyesbülésnek; és hozzáadásul ezen nagy rendszerekhez, Pál apostol óta egy másik is ütötte fel fejét; mely folyvást terjed, gyorsan terjed, — egy másik rendszer is, mely az Isten egységének megengedése mellett tagadja Krisztus istenségét, halálát és megváltását; mely követőit legjobb esetben is azon 7-ik századi európai civilizációhoz köti le, mely a nőket még a hinduizmusnál is lejjebb alacsonyította, mely a rabigóság kimondhatatlan bűnét megengedte s mely kötelességszerű háborút proklamált a hívő nemzetek áttérítésére s ha kell, rabszolgaság alá hajtására. A pogány nemzetek állapota ma sem jobb, mint Pál apostol napjaiban volt. Ő úgy véli, hogy demonstrálni lehet, hogy az most határozottan rosszabb. Bizonyára a hinduizmus és buddhizmus rendszerei, melyekkel ő kiválóbban ismerős, rosszabbak most, mint voltak Pál apostol idejében. És jobban is ismerhetni ma a pogány világ tényleges állapotát, mint Pál apostol ismerhette. Ő (t. i. Pál ap.) nem ismerte azon rettenetes kannibálizmust, az emberi lények azon folytonos mézárását, mely a pogány országokban történik. „Vér! vér! vér! mindenütt vér!“ — kiáltott fel Livingstone, midőn szíve csordultig telt azokkal, a miket látott. Azon eredmények, miket Isten missiói működésük terén elérniök en-

gedett, legyen előttük új ösztön a cselekvésre. Két millió ember van jelenleg, mint oly keresztyének, kik az ő újabb gyenge missióik nélkül, pogányság sötétségében volnának elmerülve. Aztán most már nyílt utak vannak az evangyéliom előtt, melyek a legújabb időkig sohasem tapasztaltattak. — Ott vannak p. o. a nyílt utak Amerikában és Indiában. Most már világosság öntethetik a zenának legsötétebb rejtekeibe is, és valóban kötelességében áll a keresztyén egyháznak, élni a megnyílt utak előnyeivel. Vannak még más előnyök, melyekkel ők a kezdődő egyházhhoz viszonyítva rendelkezhetnek a missiói munka előmozdítására. Azok (t. i. az első egyházbeliek) csak maroknyi számmal valának; de a mai egyház hatalmas népségből áll. Az irások le vannak fordítva 200 különböző nyelvre s ők a gőz minden előnyeivel rendelkeznek, hireiket a föld bármely széleig elszállíthatni. Reájok is kiterjed magasztos vállalatuk fentartásában azon dicső ígélet, melyet az első egyház nyert: „És ime én ti veletek vagyok minden napon e világ végeztéig.“ Szükség, hogy a missiói munka előmozdításában és gyámolításában álló kötelezettség oly buzgósággal és odaadással szorgalmaztassék a szószékről, a milyen eddig még nem tanusított. Szükség, hogy az egyház értelme, szíve, és öntudata fejlesztessék e tárgyban, és senki sem teheti ezt annyira, mint az egyház pásztorai. Imádkozások is legyenek folyvást minden egyházainkban a missiók javáért. Legyen gondoskodva arról is, hogy a missiói vállalat állásáról a nép minél inkább részesüljön tudomásban. — Egyszersmind szülők és nevelők tegyék kötelességökké, érdeklődést támasztani és tartani fenn az ifjak közt a missiói munka iránt; s a sajtó vétessék igénybe és legyen gondoskodva missiói irodalomról az öregek és ifjak számára. Ő figyelemmel kísérte ezen zsinat ülésein a presbyterián tan kitűnő magyarázatait; de midőn így tett, hajlandónak érzi magát ezt mondani: „Mutasd meg nékem a te hitedet a te cselekedeteidből.“ Oh presbyterián egyház! ha te hiszed mindazt, a minek hívését vallo, akkor kelj fel Istened erejében és végezd Isten erejével a munkát, melyet Isten reád bízott.

Dr. Wangemann Berlinből értekezik „az igazi missiói szellemről.“ Ő veszélyesnek tartja a hittérítőre nézve, ki a pogányok jellemével nem ismerős, azt gondolni, hogy azok hajlamát megnyerheti az evangyéliomnak, ha azokat világi ajándékokkal és kedvezésekkel halmozza el. Azok arra a gondolatra jönnének, hogy a hittérítővel szívesseget tesznek, ha beszédeit végig hallgatják, vagy magokat megkereszteltetik. Tévedés azon gondolat élesztése is, hogy minden hittérítői épület, könyv és egyéb iskolai eszköz a hittérítői vállalatból állítandó elő. Ez azt eredményezné, hogy a szülők kezdenének fizetést kérni az időért, mit gyermekeik az iskolában töltenek. Másik veszély, melyet meg kell említnie, vonatkozik a keresztyénséget megelőző civilizációra, — mert ő kiváló tisztelettel csak a keresztyénséget követő civilizáció iránt viseltetik. Veszélyes még továbbá a különböző hittérítői társulatoknak egymás iránt féltékenykedni. A hittérítők fáradozásainak gyümölcsei leghatályosabban biztosíthatnak, ha az új megtértek lelki ereje gyakoroltatik, azok működése önmaguk javára alkalmazásba vétetik, hálaáldozataik meghozásában, honfitársaik meglátogatásában és egyházaikban vénekké tételésükben. Minél előbb megtanulnak ők munkálkodni az Urért, annál előbb egészséges lesz keresztyénségök.

Dr. Moody Stuart, Edinburghból, beszél „zsidó missiókról.“ A presbyterianizmus — mondja ő — különösen alkalmas a zsi-

dók megtérítésére; mert az zsidók elismerik annak irászerű kormányzatát, és különösen, mert a presbyteriánok, az egész világon nagyon szeretik az ószövetséget és semmi sem indítja meg jobban a zsidók szívét, mint szeretetünk az ő irataik iránt. Nem kívánatos — folytatja ő tovább — hogy imából, munkából, pénzből és emberből annyi fordítottassék a zsidókra, mint a pogányokra; mert minden millió zsidó mellett talán száz millió pogány van a világon; de a zsidók helye a világban és Krisztus előtt nem úgy áll, mint egy a százhoz.

Az értekezések olvasása annyi időt elfoglalt az ülésből, hogy valami kimerítő általános discussio már lehetetlenné lőn.

Dr. Mac Gill, Edinburghból, felhívja a zsinat figyelmét egy gyűlésre, mely jövő év októberében Londonban fog tartatni. A gyűlés egyes tagjai lesznek az angol egyházból, a baptisták, a presbyteriánok, a nonconformisták közül és általában minden egyházból, melyek külföldi missiókat tartanak fenn. A gyűlés főcélja alkalmat adni lesz hivatva különböző működési módszerek egybehasonlítására.

Délutáni ülés. Jul. 6.

Elnök: Dr. Fisch, Párisból.

Tárgy: presbyterián együttműködés a missiók terén.

Dr. Herdman Melroseból mondja, hogy először együttműködésnek kell lenni a hittérítők előkészülésének eszközésében. A tárgy igen nagyfontosságú és a hittérítők nevelésének szerinte rendszeresen kell történnie — tudományként kell egyetemeken tárgyalatnia. Dr. Herdman tovább menve ajánlja, hogy a presbyteriánok egyesüljenek, a dolog kezdeteképen, egy összehasonlító theologia tanárának alkalmazásában mindenik egyetemen. Kérdezi azt is, hogy vajjon nem egyesülhetnének-e valami közös központi missiói intézet fenntartására; olyanért, a minőt Grattan Guinness nyitott Londonban, de a mely egyházi összeköttetés nélkül áll. Másfelől a külföldi együttműködésre nézve bizonyos esetekben ténylegesen lehetne uniálni. Vannak több utak, melyeken a különböző nevű egyházak együttműködhetnének. Ő úgy véli, hogy talán igen sok lehetne azt várni, hogy jelenleg megállapíthatnák az együttes missió módját mindazon presbyterián egyházakra nézve, melyek a zsinatban képviselve vannak, bárha reméli, hogy azt nemsokára meg fogják tehetni.

Dr. Thomson, Beyrontból, mondja, hogy a missiói munka gyors terjedése nagyon örvendeztető és azt mutatja, hogy a keresztyén egyház minden ága Európában és Amerikában gyorsan szivja be benső öntudatába az egyház azon legfőbb kötelességét, mely Jézus Krisztus evangéliomának az egész világgal való közlésében áll. Ezért rendkívül fontos, hogy testvéri együttműködés legyen ezen munkában azok részéről, kik ennek bel- és külföldön való előmozdításával foglalkoznak. Ezen munka gyors terjedésének útjában két nagy akadály van; röviden szólva, az emberek és eszközök hiánya. Ő lehetségesnek hiszi, hogy bölcs együttműködés által igen nagy gazdálkodás valósíthatatnék meg úgy emberek, mint eszközök kiadásában, és az csekély jelentőségűnek tekintetnék bárkire nézve is, ki azon missiói munka előmozdításával akár bel-, akár külföldön foglalkozdik. És az emberek és eszközök kiadásában való gazdálkodás igen nagyfontosságú volna ezen nagy vállalat sikerére nézve. De Thomson különböző utakat jelöl ki, melyeken a nagyobb mérvű együttműködésből előnyök származnának, jelezvén egyebek közt, hogy a működés nagyobb összhangzása esetén

különböző nevű egyházak egyesülhetnének a külföldi mezőn nagyobb intézetek létrehozására a bensülött lelkészek, tanítók, hivatalnokok és a keresztyén községek vezetésére szükségeselt mások kellő képezetése végett.

(Folyt. köv.)

Bethlendi Endre.

K Ü L Ö N F É L É K .

— A L u t h a r d t lipcei hittanár által szerkesztett: „Allgemeine Ev. lutherische Kirchenzeitung“ közelebbi számában egy meglehetősen terjedelmes közlemény jelent meg Magyarországról. E cikkből olvassuk, hogy B l a n k e n s t e i n György gróf és tekintélyes lutheránus főúr 6000 forintnyi alapítványt tett oly célból, hogy annak kamatából egy, a békési vagy bihari egyházmegyéből származott oly protestáns theologus ifju segélyeztessék, ki tanulmányai öregbitése végett a jénai egyetemre megy. Van még e cikkben több érdekes tudósítás is hazánkról. Nagy hibája azonban az, hogy politikai ténnyé tévedve, n e m z e t e l l e n e s é r z e l e m t ű n i k k i t ö b b h e l y e n s o r a i b ó l .

— B a l o g h F e r e n c z szerkesztő és L u g o s s y József aug. 1-én, az egyetemes presbyterián gyűlésről, Debreczenben szerencsésen visszaérkeztek.

— A helybeli városi reáltanodában lemondás folytán üresedésbe jött német nyelv tanszékére, több pályázó közül, Z i m m e r m a n Gyula temesvári reáliskolai helyettes tanár választatott el.

— B á r ó B a l d á c s i Antal pártfogása alatt, Budapesten, a volt Dushegyi-féle nyilvános joggal ellátott reál-gymnasium, mint nevelő intézet, újból megnyitattik. Minden oly növendék, ki az intézetbe belépni óhajt, fizet évenként 600 frtot, mely díjért az ifju, bennlakás, teljes ellátás és tanítás mellett, az idegen nyelvekben (népet, angol, francia) is alapos oktatást nyerhet. Azok, kik ez intézetről bővebb felvilágosítást akarnak magoknak szerezni, megnyerhetik ezt budapesti ügyvéd K o v á c s Ödön urnál (Képiró-utca 5. sz.).

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y .

Pályázat.

— A h.-szoboszlói ref. egyház leány-iskolájában az I. osztály tanítói állomására pályázat nyitattik. Fizetés: 400 forint, havonkénti részletekben; 12. 30 hectoliter buza, 12. 30 hectoliter árpa, az egyház magtárából. Kötelessége: az I-ső osztálynak egyházkerületi tanterv szerinti vezetése. — Szabályszerűleg felszerelt folyamodványok f. év aug. 15-ik napjáig Soltész László reform. lelkész urhoz intézendők. — Az állomás folyó év szept. 1-én elfoglalandó.

Kelt H.-Szoboszlón a ref. egyháztanács 1877. jul. 15-én tartott gyűléséből.